

Marcel Van Os vindt vergelijken met collega's moeilijk

'Alleen exacte meetgegevens bieden nog enig houvast'

Marcel Van Os: "Je merkt dat je als ondernemer gigantische risico's neemt als je je nek uitsteekt. Gelukkig blijkt dat het nu goed gaat."

De grootste opgave voor Marcel Van Os was een juiste temperatuurverdeling in zijn nieuwe Optimakas te krijgen. Het zoeken van de juiste temperatuurtrajecten met zijn koel- en verwarmingssysteem heeft hij vooral zelf moeten uitvinden. Iedere vergelijking met andere bedrijven loopt stuk op individuele verschillen tussen installaties. Alleen exacte registratie van meetgegevens geeft houvast bij het vergelijken met collega's.

TEKST: PIETERNEL BOUWMAN-VAN VELDEN

BEELD: HENK BOUWMAN

"In het begin heb ik heel wat tijd onder mijn tafels doorgebracht", vertelt Marcel Van Os. "Steeds weer meten en vergelijken van luchtstroming en temperatuur. Lucht zoekt de weg van de minste weerstand en er ontstaan makkelijk horizontale temperatuurverschillen. Die wil ik natuurlijk zo veel mogelijk voorkomen. We hebben daarom de manier van lucht in blazen wel een aantal keren moeten aanpassen."

Deze teler maakte een grote stap. Zoals zijn achternaam al doet vermoeden liggen zijn roots in de rozenteelt en ook nu teelt hij nog op 1,5 ha grootbloemige rozen. Twee jaar geleden besloot hij om – zoals velen – in de phalaenopsisteelt te investeren. Aan de Vlietweg in Naaldwijk bouwde hij een kas van 2,5 ha, waar hij nu grandiflora's heeft staan. Het gaat hier om een kas, ingericht met luchtbehande-

lingskasten bovenin en onder de tafels, beiden in staat om zowel te verwarmen als te koelen. Een semi-gesloten systeem, want hij wilde wel luchtramen om via het kasdek te kunnen ventileren.

Eén 'hoosbui' om de vijf dagen

Op dit moment is de teler tevreden over zijn teeltresultaten en de kwaliteit van zijn planten. Zijn eerste schreden in de

Vervolg op
pagina 14

'Alleen exacte meetgegevens bieden

Vervolg van
pagina 13

Op kwekerij Orchios hangen de luchtverdelingslangen boven en onder in de kas voor een optimale verdeling.

wereld van de phalaenopsis zijn hem goed bevallen. Met zijn teeltachtergrond in de rozen vindt hij deze potplant een totaal ander gewas dat niet of nauwelijks verdampt. Ook een gewas dat je op een heel andere manier water geeft. "Niet een aantal druppelbeurten per dag, maar één 'hoosbui' per vijf tot zes dagen, waarna je zo snel mogelijk het vocht moet afvoeren. En vooral dat laatste vergt een aantal vakkundige ingrepen."

Van Os koos voor de Optimakas, omdat hij

vanwege de teelt toch al naar een kas met koelsysteem zocht. Een semi-gesloten kas lag dus in zijn denkrichting. De te verwachten energiebesparing en kwaliteitsverbetering speelden uiteraard ook mee.

Luchtverdeling optimaliseren

In de voorbereidende fase heeft de phalaenopsisteler veel tijd genomen om zijn wensen met verschillende installateurs door te spreken. Daar kwamen de ideeën uit naar voren om de lucht in de kas te

verdelen en bij de planten te brengen.

Van Os: "Voor mij stond steeds vast dat ik niet voor vrije uitblaas zou kiezen. Ik vroeg me af hoe ik een gelijke hoeveelheid lucht langs iedere plant moest krijgen."

In de kas laat hij de luchtslangen onder de tafels zien, met een door de installateur berekend gatenpatroon. Sommige slangen hebben alleen gaten, anderen zijn voorzien van kleine buisjes. Dit is een idee van de teler om de luchtverdeling verder te optimaliseren.

"Het is een samenspel tussen mij en de installateur", gaat hij verder. Mijn praktijkkennis, aangevuld met de theoretische kennis van de installateur die de berekeningen heeft gemaakt (Technokas/Bode). We hebben eerst bedacht hoe de luchtverdeling, samen met de koelmachine, plaats moest vinden. De luchtbehandelingskasten maakten het mogelijk om laagwaardige warmte uit de WKK optimaal te gebruiken. Pas daarna hebben we ons verdiept in de eigenlijke klimaatregeling."

Compleet meetplan opgesteld

"Eigenlijk hebben we eerst de kas en de technische ruimte uitgewerkt. Pas daarna hebben we het plan voorgelegd aan Priva, de leverancier van de klimaatcomputer", legt Van Os uit. "Ik ben van mening dat je niet moet bezuinigen op meetapparatuur en daarom heb ik samen met de leverancier een goed en compleet meetplan opgesteld. Ik moet zeggen dat ze daarbij heel zorgvuldig te werk zijn gegaan. We meten nu ook de temperatuur van het gewas en de wortels. Het is ook belangrijk om deze te volgen, want het kan het

Luchtverdeling en Optimakas

Over de juiste verdeling van lucht is nog veel discussie. In de nieuwste kassen met luchtbehandelingskasten en slangen wordt wel in rap tempo ervaring opgedaan, maar de diversiteit aan gewassen maakt de toepassingen erg specifiek. Een vruchtgroentegewas, dat gedurende de teelt een groot volume in neemt, is totaal anders dan een potplantenteelt op roltafels. Vooral op de phalaenopsisbedrijven zet de gesloten of semi-gesloten kas door, deels vanwege de noodzaak tot koelen, deels vanwege de al behaalde resultaten met luchtverdeling en klimaat.

Onder de Optimakas verstaat Priva alle kasconcepten die gericht zijn op het optimaliseren van het klimaat, anders dan de traditionele kas. Deze optimalisatie begint al vanaf maatregelen als ventilatoren in combinatie met luchtslangen onder het gewas.

Dit om via de luchtbeweging een beter klimaat te bewerkstelligen.

Een logisch vervolg daarop is een semi-gesloten tot gesloten teeltsysteem, waar enigszins tot helemaal niet meer wordt geventileerd via het kasdek. De gesloten kas is uiteindelijk de doelstelling, maar momenteel is de semi-gesloten kas een realistischere streven.

Voor alle kassen die onder het hoofdstuk Optimakas vallen geldt dat de manier van klimaatregeling anders is dan in de traditionele kas. Dat geldt ook voor de software die hier speciaal voor ontwikkeld is en die gecombineerd kan worden met bestaande software.

Telers en adviseurs moeten dusdanig anders leren omgaan met het klimaat dat optimalisatie met hele kleine stappen tegelijk gaat. Het is een samenspel tussen de technische kennis van de leverancier en de teeltkennis van de ondernemer.

nog enig houvast'

Kerst- gedachten

De installateur berekende het gatenpatroon. Op bepaalde plaatsen steken er kleine buisjes uit de slangen. Een idee van de teler om de luchtstroom op een bepaalde manier te laten verlopen.

verschil uitmaken van één of twee stelen per plant. En dat bepaalt uiteindelijk de kwaliteit.”

Vervolgens was het de taak van de teler en zijn team om voor het eerst met laagwaardige warmte te gaan telen. “Het was zoeken naar het juiste temperatuurregime”, gaat hij verder. “Je moet leren werken met het verwarmend oppervlak van het blok in de luchtbehandelingskasten. Exacte metingen zijn daarbij een voorwaarde. Je merkt dat je met het hele regime moet toewerken naar de volgende gietbeurt.”

De teler merkte dat de teelt in de nieuwe kas goed verliep en dat ook energietechnisch de doelstellingen werden behaald.

Nek uitsteken

De bouw van de kas en de overschakeling naar een nieuw gewas is een hele grote stap geweest. Van Os: “Je merkt op zo'n moment dat je als ondernemer gigantische risico's neemt als je je nek uitsteekt. Het is gelukkig goed gegaan. Nu de prijsvorming van het product ook iets minder goed verloopt, valt dat nog eens extra op.”

De teler bespaart met deze semi-gesloten

kas nu 10% op energie ten opzichte van de traditionele teelt. De extra investeringen die daar tegenover staan bedragen 20 euro/m². Een bedrag dat hij in 3,5 jaar wil terug verdienen. “Toch ben ik van mening dat telers die hun nek uitsteken meer ondersteund moeten worden met subsidies. Juist de praktijkprojecten leveren veel informatie op, terwijl de ondernemers grote risico's lopen.”

Rozenteler Marcel Van Os liet een Optimakas bouwen om er phalaenopsis in te telen. Aangezien verwarming met lucht veel directer reageert dan buisverwarming, besteedde hij extra veel aandacht aan een goede temperatuurverdeling in de kas. Het optimaal vastleggen van meetgegevens is voor hem een houvast om met de nieuwe manier van klimaatregeling om te gaan. Ondanks goede teeltresultaten heeft hij het gevoel dat hij een groot risico heeft genomen met dit nieuwe teeltsysteem.

SAMENVATTING

Het grootste voordeel van de naderende kerst- en nieuwjaarsperiode is dat we met zijn allen wereldwijd even collectief onderuit gaan zitten en ons massaal terugtrekken onder de kerstboom. Daar zijn we dan ook hard aan toe. Even gewoon helemaal geen nieuws, want 2008 was hectisch en de wereld stond doorlopend op zijn kop. Een olieprijs die soepeltjes fluctueerde tussen de 50 en 150 dollar, wankelende banken, verdampende vermogens, een beurs die onder de wet op kansspelen zou moeten vallen en overheden die de miljarden als witte konijntjes en duiven uit de hoge hoed toverden.

Ik weet niet hoe het u is vergaan, maar ik heb mijn referentiekader behoorlijk bij moeten stellen. In 2002 zorgde de invoering van de euro bij mij en vele anderen tot een behoorlijke desoriëntatie. Je liep toen de hele dag te rekenen wat nu iets werkelijk kostte. In 2008 is de chaos compleet. Je kunt namelijk nergens meer mee rekenen en niets plannen, want morgen is toch alles weer anders.

De media varen wel bij al het slechte nieuws, want zoals reeds lang bekend is zijn rampen, spektakel en schokeffecten goed voor de oplages. Hierop wordt door deze bedrijfstak doelmatig ingespeeld door ieder incident uit te vergroten tot een ramp. Een stevige bries in de golf van Mexico is al snel een orkaan, de steenpuist op de bil van de president groeit uit tot levensbedreigend gezwel en een opstootje in Moskou kan best het prille begin van een revolutie zijn. Deze lieden hebben in 2008 een superjaar achter de rug. De hele wereld is opgewonden en zenuwachtig, alle ontwikkelingen worden weer op de voet gevolgd en dat is goed voor de oplages.

Daarom gaan wij genieten van de informatiestop rond de Kerst, laten we de televisie uit en lezen geen kranten, de computer gaat uit en we beperken ons tot het hoogstnodzakelijke. We geven de aandacht aan familie, vrienden, vrouw, kinderen en onszelf en laten ons vooral niet onnodig afleiden. Kerstmis is al 2000 jaar oud en wordt nog steeds gevierd. Het aanbreken van een nieuw jaar met lengende dagen en groeiend licht, herhaalt zich al veel langer.

Relativeer de waan van de dag en alle gekte die daar bij hoort. De mens kan net zo gek worden als hij zich zelf laat maken.

Ik wens u allen een gezond, gelukkig, onafhankelijk en duurzaam 2009.

Peter Klapwijk
teeltadviseur uit Bleiswijk
Peter@greenq.nl